

8. Левківський М. В. Історія педагогіки. Видання 2-е, доповнене. Підручник. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 376с.
9. Модзалевский Л. Н. Очерки истории воспитания и обучения: с древних до наших времён. – С-Пб.: ИД “Алетейа”, 2000. – С.203 – 213.
10. 10.Очерки истории школы и педагогики за рубежом / Под ред. К. И. Салимовой и др. – М., 1988.
11. 11.Педагогическая энциклопедия / Под ред. Каирова И. А. и др. – М.: ИД ”Советская энциклопедия”, 1964. – С. 524 – 527.0
12. 12.Педагогическая энциклопедия: В 2т. / Под ред. Калашникова А. Г. при участии Эпштейн М. С. – 2-е изд. – М.: Работник просвещения, 1927. – Т. 1. – 1927. – 1147 с.
13. Сбруева А. А., Рисіна М. Ю. Історія педагогіки у схемах, картах, діаграмах: Навчальний посібник. – Суми: СумДПУ, 2000. – 208 с.
14. Сухомлинська О. Персоналія в історико-педагогічному дискурсі // Шлях освіти. – 2001. – № 4. – С. 10 – 15.
15. Сухомлинська О. Методологія дослідження історико-педагогічних реалій другої половини ХХ століття // Шлях освіти. – 2007. – № 4/46. – С. 6 – 12.

УДК 37.018.262 (09)

І.В. Єсьман

ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА БАТЬКІВ ЯК ОБ’ЄКТ ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Виходячи з аналізу наукової літератури, у статті вивчено і узагальнено досвід вирішення проблеми педагогічної освіти в процесі її генезису. Розглянуто основні теорії і ідеї вітчизняних та зарубіжних педагогів з досліджуваної проблеми. Сформульовано висновки за результатами дослідження, сприяючи ефективному вирішенню проблеми в сучасній педагогіці і школі, з урахуванням їх значення для створення системи підвищення педагогічної культури батьків, суспільства в цілому.

On the basis of the analysis of scientific literature, in the article is studied and generalized the experience of the solution of the problem of pedagogical formation in the process of its genesis. Are examined basic theories and ideas of domestic and foreign teachers on the problem being investigated. Conclusions according to the results of a study are formulated, contributing to the effective solution of problem in contemporary pedagogy and to school, taking into account their value for creating the system of an increase in the pedagogical culture of parents, society as a whole.

Постановка проблеми. В реалізації завдань створення нової системи освіти та виховання в Україні значне місце належить сім’ї, де дитина народжується, формуються основи її характеру, ставлення до праці, моральних цінностей.

Актуальність підвищення виховного потенціалу сім’ї визначається тим, що сім’я як соціальний інститут відповідальна за весь комплекс відтворення людини, вона є для дитини тією мікромоделлю суспільства, через яку засвоюються його цінності. Саме тому в Національній доктрині розвитку освіти вказується на важливість виховання поваги до сім’ї, як соціального інституту, до батьків, жінки-матері, сімейних традицій, а також на необхідність забезпечення духовної єдності поколінь.

Одним із шляхів невідкладного вирішення цих питань є організація сімейного виховання та освіти. Разом з тим у реалізації складних питань сімейного виховання у світлі поставлених завдань педагогічна громадськість зіштовхується з різними теоретичними та методичними проблемами, розв’язати які можна не тільки враховуючи стан сучасної теорії та досвіду з питань виховання дітей у сім’ї, але й творчо використовуючи педагогічну спадщину минулого, де ці питання займали важливе місце.

Ступінь дослідження проблеми. Проблема педагогічної освіти батьків завжди була предметом уваги будь-якого цивілізованого суспільства. В наукових працях таких видатних вітчизняних та зарубіжних учених, як В. Сухомлинський, Й. Песталоцці, К. Ушинський, Н. Крупська, П. Блонський, П. Каптерев, П. Лесгафт, Я. Коменський, та інших, розкриваються питання: культури сімейних відносин; провідної ролі батьків у формуванні особистості дитини; про користь педагогічної літератури для батьків в плані самоосвіти і розширенні знань в галузі сімейного виховання, що вказує на те, що проблеми сім'ї і сімейного виховання є традиційними як для вітчизняної, так і для зарубіжної педагогіки. Кожний новий етап розвитку суспільства має за необхідність пошук нових шляхів їх вирішення.

В останні роки проблемі психолого-педагогічної освіти батьків, формуванню в них різних аспектів педагогічної культури велика увага приділялась в працях сучасних вітчизняних учених: А. Відченко, А. Говорун, А. Кондратюка, В. Постоного, В. Просецького, В. Шинкаренко І. Дубінець, Л. Ломізе, М. Демідової, М. Копанєва, О. Тихонова, П. Кононенко, Т. Щербаня, Ф. Казакової та інших. Вони приходять до єдиного висновку, що основою вдосконалення сімейного виховання є робота за підвищення педагогічної культури батьків.

Тому *метою* нашої статі є узагальнення з позицій історизму досвіду вирішення даної проблеми в педагогічній теорії і практиці, довести, що педагогічна освіта батьків є історико-педагогічною проблемою.

Мета дослідження зумовила розв'язання такого *завдання*:

1. Розглянути основні теорії та ідеї вітчизняних і зарубіжних педагогів з досліджуваної проблеми.

Історія виховання дітей у різні історичні періоди розвитку людства включала батьківську культуру, яка формувалася і розвивалася як в процесі самого життя сім'ї, так і в організованих формах навчання і отримання нових знань з питань сімейного виховання. З прадавніх часів маленьку дитину доглядала мати, а досвід народного виховання передавали їй старші члени родини. Певний характер виховання формувався залежно від природних та історичних умов. “Будь-яка жива історична народність, – писав К. Ушинський, – є найпрекраснішим творінням Божим на землі, і вихованню лишається тільки черпати із цього багатого і чистого джерела” [16: 254].

Дослідник народної педагогіки М. Стельмахович наголошував, що виховання дитини в Україні започатковувалося до народження її на світ. Звичаї народного виховання зобов'язували батьків дбати про душевне здоров'я дитини, самим перебувати у стані спокою, радості й пошанування [14].

Не викликає заперечення положення, що життєві спостереження з практики народного виховання позначені глибоки психологізмом і розумінням природи людських почуттів. В основу розвитку поглядів на виховання дітей в сім'ї за давніх часів були покладені соціальні ідеї та етичні принципи, які втілювалися у художній формі, відображались у переконаннях, нормах поведінки в родині та суспільстві.

Ставлення до дітей у класичний період розвитку античного суспільства (VII –IV ст. до н. е.) відображає своєрідність виховання у містах-полісах, які водночас були окремими державами. Антична педагогіка тих часів позначена пошуками засобів для поліпшення виховання дітей, зокрема у сім'ї.

Піфагор Самоський (бл.580 – бл.500 до н. е.) відкрив школу у місті Кротон, де заснував жіноче відділення. Молодим жінкам передавалися знання про мистецтво подружнього життя і святість материнства [2].

У праці “Спогади про Сократа” давньогрецький філософ Ксенофонт (бл. 430 – 355 або 354 рр. до н. е.) висловив погляди афінян на особливості підготовки матері до виховання дитини раннього віку. У праці “Розмова з Лампроклом про пошанування батьків” Ксенофонт передає бесіду Сократа з сином про виховання вдячності за благочинну материнську любов [8: 217-222].

Сократ (469 – 399 до н.е.), на відміну від своїх сучасників, підносить на новий рівень проблеми теорії пізнання, етики, виховання, звеличує красу материнської любові та дітонародження [2].

Свої педагогічні ідеї щодо виховання дітей висловив Платон (427 – 347 до н. е.) у діалогах “Держава” і “Закони”. Жінка має бути вільна і допускається до участі в суспільних і державних справах. Якщо вона правильно вихована, то вона народжуватиме й виховуватиме досконалих дітей [12: 83-478].

В умовах рабовласницького суспільства намагається розробити виховну систему Аристотель (384 – 322 до н. е.), в якій відповідальність за здоров'я й розвиток дітей покладається як на батьків, так і на суспільство. Погляди на морально-етичне виховання молоді з метою побудови сім'ї знайшли відображення у праці Аристотеля “Політика”. Автор розробляє педагогічну систему, в якій приділяє увагу родинному вихованню, в якому головну роль має відігравати прекрасне. Виховання до семи років відбувається у родинному колі, це сприяє розвитку здібностей дитини та розкриттю її природних нахилів до праці. Матері тут належить провідна роль: вона доглядає, виховує дитину та готує її до навчання у школі [1: 376-644].

Отже, виходячи з аналізу наукової літератури [1: 16; 8: 14; 12] принципи і традиції підготовки до виховної діяльності в сім'ї в античні часи були спрямовані на виховання майбутньої матері. За поглядами мислителів цього періоду виховання дітей з раннього віку до семи років має відбуватися в родинному колі, що сприятиме розвитку здібностей та розкриттю природних нахилів до праці.

У добу середньовіччя українська педагогічна думка розвивалася під впливом релігійних поглядів, що було характерним для всіх європейських країн. Джерелом моральних настанов для українського народу та виховання глибокої пошани до святості материнства є пам'ятка агіографічної літератури XI – XIII ст. “Києво-Печерський патерик” [6].

У Київській Русі збереглися такі настановчі твори щодо виховання, як “Руська правда” (зведення норм давньоруського права) і “Правда Ярославичів”, “Повчання” Володимира Мономаха, “Житіє Євдокії Полоцької”, “Повчання дітям” ченця Ксенофонта. Ці пам'ятки, спрямовані на формування гармонійної людини, опису народних традицій виховання дітей у сім'ях, ставлення батьків до дітей та вшанування материнства й дитинства.

Великий вплив на освіту жінок та виховання дітей у сім'ї мала творчість славетного українського філософа і педагога Г. Сковороди (1722 – 1794). Він одним із перших розкрив положення – “виховання серця” дитини змалку. У його працях “Вдячний Еродій”, “Разговор, называемый алфавит, або букварь мира” висвітлено українську народну традицію “виховання серця” [13: 434-436].

Послідовним поборником ідеї материнського виховання малих дітей був видатний чеський педагог Я. Коменський (1592 – 1670). У 1633 р. видатний педагог обґрунтовує своєрідне керівництво з виховання дітей у праці “Материнська школа”. У праці розроблено методику та програму виховання й навчання дітей дошкільного віку. “Материнську школу” Я. Коменського можна вважати початком педагогіки, зверненої до батьків – першим кроком ідеї “педагогічного всеобучу” [7: 41-82].

Видатний французький філософ-просвітител, педагог Ж.-Ж. Руссо (1712 – 1778) в романі “Еміль, або Про виховання” намагається простежити результати виховання малюка, який виростає без піклування матері, з гувернером. Узявши на себе всі обов'язки вихователя, гувернер, на думку Ж.-Ж. Руссо, успадковує всі права батьків. Виховання дитини за допомогою освіченого гувернера має бути спрямоване на привчання до свободи дій та здійснення власної волі “щойно вона з'явиться” [4].

Один із засновників експериментальної педагогіки швейцарський учений Й. Песталоцці (1746-1827) видав спеціальну книгу про сімейне виховання “Книга для матерів або спосіб навчати дітей спостерігати і говорити”. Швидке поширення книги говорить про практичну цікавість суспільства до проблеми виховання через повідомлення батькам основ

сімейної педагогіки. Педагог вважав, що для виховання дитини матері потрібні “освіта” та “вміння”. Тоді материнське виховання стане фактором довіри, любові і подяки дитини [11].

К. Ушинський (1824 – 1871) – засновник вітчизняної наукової педагогіки і народної школи, педагог і психолог, одним із перших в історії педагогічної думки створив підручники: “Дитячий світ”, “Рідне слово”; працю “Методичні посібники та матеріали до рідного слова” та інші, а також розробив методики для початкового навчання дитини в умовах сім’ї. Він високо цінував здібності матері-виховательки, вважаючи її посередником між наукою, мистецтвом і поезією, з одного боку, та звичаями і характером народу, з іншого.

Перебуваючи у відрядженні в країнах Західної Європи, К. Ушинський вивчає проблеми жіночої освіти та шкіл для малолітніх дітей, знайомиться з програмами жіночих шкіл, семінарії для жінок-вчителів, цікавиться підготовкою жінок до навчання й виховання дітей в умовах сім’ї. Великий педагог дбав про те, щоб жінка досягла високого рівня освіченості й могла самостійно здійснювати початкове навчання дитини. У статті “Про користь педагогічної літератури” К. Ушинський, зауваживши, що оскільки батьки завжди є “вихователями своїх дітей і кладуть перші зерна майбутніх успіхів чи не успіхів виховання”, резюмує: “Зрозуміло без пояснень, як важливо для них у цьому випадку набути педагогічних знань”, і як провідну форму педагогічної освіти батьків визначає знайомство з психолого-педагогічною літературою і літературою для дітей [17: 21].

Теоретичні положення сімейного виховання, виокремлення положення щодо педагогічної освіти батьків дістали свого подальшого розвитку у працях видатних педагогів наступних поколінь: А. Макаренка, В. Сухомлинського, П. Каптерева, П. Лесгафта та інших. Вченими обґрунтувалися різні форми педагогічної освіти батьків. Так у 1937 році на замовлення редакції радіопередач “Педагогічна пропаганда для батьків” Всесоюзного радіо А.С.Макаренко (1888-1939) підготував цикл із восьми лекцій, які потім вийшли окремою брошурою. Фактично одночасно педагог працював над “Книгою для батьків”, мету якої він сформулював так: привернути увагу батьків до сімейного виховання. Вперше саме Макаренко визначив новий напрям педагогічної допомоги сім’ї: виховання батьків шляхом впливу шкільного колективу на сім’ю через учня-члена цього колективу. Макаренко вважав, що офіційна педагогіка повинна розвивати батьків, стимулювати у них творчий підхід до виховання своїх дітей.

Отже, наприкінці XIX – початку XX ст. в більшості європейських країн було створено систему дошкільних закладів, виникли організації поширення ідей суспільного виховання; гостро постала проблема виховання дітей та підготовки вихователів у суспільних закладах, які спромоглися б наблизити виховання та навчання дітей до умов сім’ї.

Новим етапом у розвитку питань освіти батьків, на наш погляд, стали 60-ті роки XIX ст. в Україні. Як провідна – визріла необхідність доведення до батьків наукових знань з питань виховання дітей в сім’ї; з’являються нові педагогічні праці, друкується література для батьків з догляду за дітьми; відкриваються курси, гуртки тощо. Цим було створено передумови для утвердження думки про необхідність систематичної психолого-педагогічної підготовки батьків.

Особливий інтерес представляє діяльність видатного вченого, суспільного діяча, представника російської педагогічної думки рубежу XIX – XX ст. П. Каптерева. Він є автором багатьох наукових праць, присвячених вивченню проблематики сімейного виховання, і зокрема, автором 59-ти випусків “Енциклопедії з сімейного виховання і навчання”, що видавалася з 1884 по 1910 роки, “Основних початків сімейного навчання”, “Завдань і основ сімейного виховання”. Крім того, П. Каптерев організував у Санкт-Петербурзі діяльність популярного у свій час Батьківського гуртка. Сотні батьків, будучи його членами, слухали лекції провідних представників педагогіки, медицини, психології, суспільних діячів, брали участь у численних дискусіях з обговорення найважливіших проблем виховання, розвитку і навчання підростаючого покоління [5].

Важливі ідеї з “виховання батьків”, розвитку культури “батьківства” висловлювала вже в радянський час Н. Крупська. Ще у 1923 р. вона писала про необхідність організувати

педагогічні консультації для робітників і робітниць прямо на робочих місцях, у червоних кутках фабрик і заводів. Трохи пізніше Н. Крупська висунула ідею створення спеціальної книги для батьків (своєрідного підручника сімейного виховання) і радіопередач, які з'явилися прообразом існуючої десятки років популярної передачі “Дорослим про дітей” [10].

З кінця 20-х рр. ХХ ст. органи народної освіти перебудували свою діяльність з урахуванням передових педагогічних ідей взаємодії школи, сім'ї та громадськості. В результаті ретельно організованої роз'яснювальної роботи серед населення сім'я стала проявляти більшу довіру до школи, вчителя; зросла активність батьків і громадськості в спільній зі школою роботі з виховання підростаючого покоління.

Формування педагогічної культури батьків відбувалося шляхом:

- поширення педагогічних знань;
- педагогічної освіти;
- практичного залучення їх до участі в навчально-виховній роботі з дітьми.

З метою привернення уваги населення до потреб школи та сім'ї широко використовувались в ті роки виставки дитячих робіт для батьків, загальні збори батьків і представників громадськості. Цікавими формами педагогічної освіти були консультаційні бюро та “куточки сімейного виховання”. Створювали їх для зручності на підприємствах. При житлових будинках створювались батьківські комітети, основним завданням яких була допомога школі й батькам у справі навчання і виховання дітей. Будкоми здійснювали:

- організацію дозвілля дітей у будинку, на вулиці, у дворі;
- педагогічну освіту батьків;
- активне сприяння школі в справі підвищення успішності учнів і організації в житлових будинках необхідних умов для виконання домашніх завдань дітьми;
- зв'язок з організацією школи (педагогами чи батьківським комітетом у школі), з підприємством (батьківськими спілками), позашкільними організаціями і товариствами.

Завдяки діяльності батьківських комітетів і рад сприяння школі кожна сім'я була тісніше пов'язана зі школою, а батьки отримували можливість здійснювати постійний оперативний контроль за навчанням і поведінкою дітей. У свою чергу школа мала своєчасну інформацію про сім'ю кожного учня, могла надати своєчасну пораду чи допомогу [3].

Аналіз педагогічної літератури свідчить про те, що в другій половині 30-х рр. ХХ ст. розширилась робота з педагогічної освіти батьків. На багатьох підприємствах проводились лекції з питань виховання дітей; в клубах, палацах культури були організовані лекторії, батьківські університети, які давали батькам певний мінімум знань, знайомили їх з основними принципами і методами виховання дітей в сім'ї.

Великого значення надавали педагоги засобам масової інформації – радіо, кіно, пресі. По радіо читались лекції для батьків, у пресі було безліч педагогічних видань: “Життя і знання”, “Знання”, “Методика і шкільна практика”, “Письмо з просвіти”, “Просвіта”, “Рідна мова”, “Рідна школа”, “Світ дитини”, “Світ молоді”, “Шлях молоді”, “Шлях навчання і виховання” та багато інших. Слід відмітити важливу роль в педагогічній освіті батьків спеціальної психолого-педагогічної літератури, зокрема журналу “Про наших дітей”, що виходив за редакцією Н. Крупської з 1928 по 1930 роки. Обговорюючи питання виховання дітей в школі та сім'ї, журнал сприяв їх зближенню. Таким чином, у 30-ті рр. ХХ ст. визначилися основні форми педагогічної просвіти батьків.

Значний внесок у розробку означеної проблеми зробив видатний педагог сучасності В. Сухомлинський (1918 – 1970). Найважливіші його педагогічні праці увійшли в окрему книжку “Батьківська педагогіка”. Найвищим законом виховання автор вважає панування у родині духу відповідальності за щастя, радість і долю кожної людини [15].

Підготовці майбутніх батьків і матерів до родинного життя, до виховання дітей присвячено цикл етичних бесід “Сім'я, шлюб, любов, діти”. За цими бесідами багато років проводилося навчання юнаків і дівчат Павлівської середньої школи, директором якої був

В. Сухомлинський. Він вважав, що етичний курс навчання майбутніх матерів та батьків є одним із найважливіших предметів у загальноосвітній школі. “Батьківська педагогіка – це, на мій погляд, педагогічна освіта батьків і матерів, освіта тих, кому завтра бути батьками й матерями”, – писав педагог [15: 22].

Отже, у 60-70-х рр. ХХ ст. педагогами розроблялись завдання та умови ефективного виховання дітей в сім'ї. До головних складових умов вони відносили відповідальність батьків за виховання дітей перед суспільством. Однією з умов виховання дітей у сім'ї є і педагогічні знання батьків.

У ході наукового пошуку нами встановлено, що питання педагогічної освіти батьків на Україні вивчали науковці різних часів, але найбільшої актуальності воно набуло у другій половині ХХ століття. Сьогодні дослідженням проблеми педагогічної освіти батьків займаються Т. Алексеєва, Ю. Левков, В. Титаренко, Т. Щербань, Ю. Хмяляйнен. Ними всебічно розглянуто різні джерела формування педагогічної культури батьків, зміст та форми роботи з батьками.

Узагальнення матеріалів, наведених у статті, дозволило сформулювати *висновок*: всі науковці, звичайно, дивилися на проблеми педагогічної освіти батьків з позиції свого часу, водночас спрямовуючи свій погляд у майбутнє. А суть головної ідеї, на нашу думку, полягає в тому, що: педагогічна освіта завжди необхідна; загальна мета педагогічної освіти – підвищення педагогічної культури батьків. Родинне виховання завжди динамічне. Воно неодмінно зазнає впливу тих процесів, які відбуваються в науці, культурі, виробництві, що зумовлює необхідність внесення коректив у педагогічну освіту батьків. Правильне поєднання різних форм педагогічної освіти батьків та вмiле їх здійснення дало позитивні результати. Залучення батьків до роботи школи не тільки надало їй істотну допомогу, а й допомогло батькам розібратись в змістові і завданнях педагогічно грамотного виховання та навчання дітей, визначити своє місце в їх розв'язанні.

Подальше дослідження передбачає вивчення питань педагогічної освіти батьків на різних історичних етапах розвитку освіти, навчання й виховання в Україні.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Аристотель. Политика // Сочинения: В 4 т.: Пер. с древнегреч. – М.: Мысль, 1985.– Т.4. – 830 с.
2. Голець М.І. Етика матері і дитини: Нарис з історії виховання дітей раннього віку: Навч. посіб. – К.: Вища школа, 2005. – 159 с.
3. Гребенников И.В. Педагогическую культуру каждой семье. (О комплексной подходе к пропаганде педагогических знаний среди родителей) – М.: Об-во “Знание” РСФСР, 1978. – 47 с.
4. Ж.-Ж. Руссо. Эмиль, или О воспитании // Избр. тр.: В 3 т.: Пер. с фр. – М.: Гослитиздат, 1961. – Т. 1. – 851 с.
5. Каптерев П.Ф. О семейном воспитании / Составитель И.Н. Андреева. – М: Изд. Центр “Академия”, 2006. – 168 с.
6. Києво-Печерський патерик. – К.: Час, 1991. – 280 с.
7. Коменський Я.А. Материнська школа: Пер. с лат. – М.: Учпедгиз, 1947. – 104 с.
8. Ксенофонт Афинский. Знакомство Сократа с Исхомахом. Жена Исхомаха. Цель брака. Обязанности жены // Воспоминания о Сократе: пер. с древнегреч. – М.: Наука, 1993. – С. 217 – 222.
9. Макаренко А.С. Розмова з читачем: Твори в 7 т. – К.: Радянська школа, 1954. – Т.4. – С. 424.
10. Мещеряков В.П. Настанови Н.К. Крупської про виховання в сім'ї // Радянська школа, 1960. – №2. – с. 16 – 19.
11. Песталоцци И.Г. Книга матерей, или руководство для матерей, как научить своих детей наблюдать и говорить // Избр. произведения: В 2 т.: Пер. с нем. – М.: Узд. АПН СРСР, 1947. – Т.2. – 720 с.
12. Платон. Законы //Сочинения: В 3 т.: Пер. с древнегреч. – М.: Мысль, 1972. – Т. 3,ч.2. – 861 с.
13. Сковорода Г.С. Твори: В 3 т. – К.: Наук. думка, 1972. – Т. 1: Приметы неких сродностей. – 574 с.
14. Стельмахович М.Г. Народне дитинознавство. – К.: Знання України, 1991. – 48 с.

15. Сухомлинський В.О. Батьківська педагогіка. – К.: Радянська школа, 1978. – 263с.
16. Ушинский К.Д. О народности в общественном воспитании // Пед.соч.: В 6 т. – М.: Педагогика, 1988. – Т. 1. – 416 с.
17. Ушинський К.Д. Вибрані педагогічні твори: В 2 т. – К.: Вища школа, 1983. – Т. 1. – 414 с.

УДК 371-055.2

Г.М. Маслій

ПРОВІДНІ ТЕНДЕНЦІЇ У РОЗВИТКУ ЖІНОЧИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ СХІДНОЇ ГАЛИЧИНИ (XIX – ПОЧ. XX СТ.)

У статті проаналізовано основні тенденції розвитку жіночих закладів освіти Східної Галичини XIX – початку XX ст. Основна увага зосереджена на проблемах становлення і розвитку перших жіночих навчальних інституцій краю та змісті їх навчально-виховної роботи.

The leading tendencies in the development of the educational establishments for women in Galychyna are analysed in the article. The main attention is paid to the process of establishing and the contents of the teaching-learning.

Актуальність проблеми. На початку XXI ст. особливо гостро постає проблема пошуку нових форм і методів навчання та виховання підростаючого покоління. Освіта перебуває в постійному розвитку, активно реагує на нові тенденції та вимоги часу, водночас послуговується позитивним освітнім досвідом минулого, зокрема жіночого шкільництва західного регіону України. Тому метою нашої статті ми обрали аналіз провідних тенденцій у розвитку жіночих навчальних закладів Східної Галичини кінця XIX – початку XX століть.

Ступінь дослідження. Окремі аспекти цієї проблеми знайшли своє відображення у працях педагогів та істориків кінця XX – початку XXI ст. Д.Герцюка, І.Курляк, З.Нагачевської, Н.Сабат, Б.Савчука, В.Стинської, Б.Ступарика.

Документи і матеріали, виявлені у процесі аналізу обраного для вивчення питання, дають підставу стверджувати, що в Галичині XIX ст., як і в австрійській державі загалом, найважливішим осередком освіти дівчат була сім'я. Основним типом навчальних закладів для них залишилися школи при монастирях і церквах та приватні пансіонати (“пансіони”) у найбільших містах. Зміст навчання в них обмежувався студіюванням читання, письма, “рахунків”, “благородних” манер і окремих видів жіночих домашніх робіт [2: 125]. За даними досліджень польського педагога Б.Барановського, вже в 1797 р. у Львові діяли три жіночі школи: міська чотирикласна школа Сестер бенедиктинок вірменських, школа Сестер бенедиктинок латинських із трьома класами та двокласна школа для дівчат-сиріт, утримувана Сестрами милосердя. У них тоді навчалася 502 учениці [4: 91]. Малоімовірно, щоб у навчально-виховних закладах, заснованих католицькими чернечими згромадженнями, тоді навчалися представниці українського населення Львова.

Результати наукового пошуку підтверджують, що відлік офіційного становлення світського початкового жіночого шкільництва пов'язаний із реформою освіти в Австрійській імперії 1805 р. У її документах зазначалося, що у малих містах можна було відкривати тривіальні школи, окремі для дівчат і хлопців, а в “столичних” адміністративних центрах – чотирикласні початкові школи, окремі для хлопців і дівчат із освічених родин. Однак практично реалізація цього завдання на підавстрійських українських землях Галичини відбувалася повільно і стосувалася передусім німецько- та польськомовного шкільництва.

Суттєвий поступ жіночого початкового шкільництва в краї простежується після реформи освіти в Австро-Угорській імперії 1869 р. [3: 162-176]. Справжнім досягненням у сфері початкової освіти відповідно до цієї реформи було створення виділових (неповних середніх) шкіл окремих для хлопців і дівчат. Їх основною метою було забезпечення